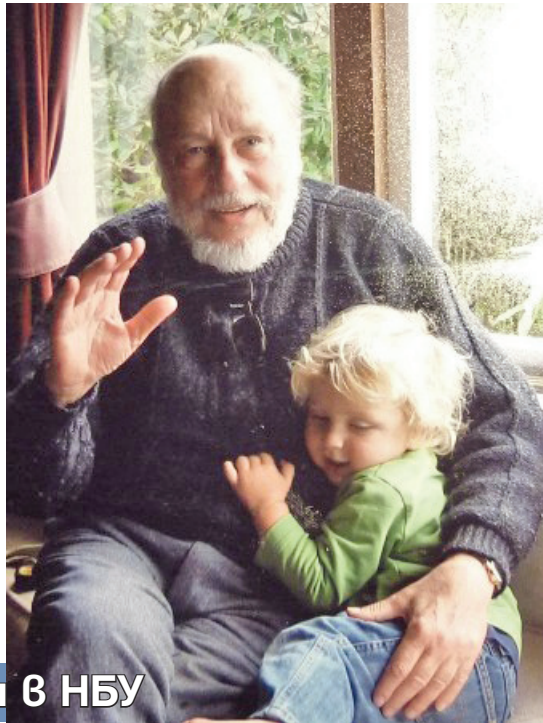

Не са много хората неизкушени от литература, които знаят името Атанас Славов. Изумителна многопосочна личност, изпреварила мисленето на своите съвременници с десетилетия. Или ако поясним - автор на стихове, научнофантастична проза, мемоари, изкуствоведски, стиховедски, литературно-теоретични и критически, историко-етнографски изследвания, книги за деца, сценарии за анимационни, документални и пълнометражни филми; радиосценарист, преводач от английски език. И във всичко това не просто е опитал, а е създал образци.

Шести Атанаславови четения в НБУ

Невъзможният поет, пробил хоризонта на своето време

За начало ще се вгледаме в образа на пропуснатия поет. В Народната република успява да издаде само 3 стихотворения през 1962 г. във в. „Литературни новини“. Разкъсват го – заради идейно мисловната му ориентация, и заради избора му на поетика. Тодор Живков публично го порицава в речта си пред интелектуалците (15 април 1963), а неговите предполагаеми съратници от т. нар. Априлско поколение го определят като провокатор, опетнил с активно мероприятие новаторския дух на свободния стих и антисталинисткия поевей.

Но... отначало

Февруари 1956 е проловутият XX конгрес на КПСС, дошъл да срути култа към Сталин. До април у нас къде с тихо шумолене, къде с премълчаване в литературните среди дискредитирането на диктатора почти не се коментира. Тогава Атанас Славов подготвя първия си ръкопис за стихосбирка. Дооформя я след Априлския пленум с размразително заглавие - „Пролет 1956“. Вторият му ръкопис е с почти същото заглавие 2 години по-късно - „Пролет 1958“. А третият - „Пролет 1962“ влиза в издателство „Български писател“ през ръцете на Валери Петров и Блага Дими-

трова, но след скандала с 3-те стихотворения в „Литературни новини“, надеждите за книга с поезия са погребани. Славов е единственият от своето литературно поколение, (по късно определено като Априлско), който надраства хоризонта на „поправячите на социализма“ и стига плътно до идеи, идентични на унгарската пролет, а с нейния разгром и репресии той се оказва невъзможен (за своето време) поет. Докато поколението опипва докъде политическата репресия ще позволи да се новаторства, Славов очертава 2 неочаквани ракурса. Първо – анти-свѣтеизъм, характерен за унгарците, и второто – антипатията към опитите да бъде направен доносник, да измени на кръвта на рода си. Стихотворението „Любовта“ говори за

унизителното отношение на НРБ към Съветския съюз, Големия брат. А „Протоплазма“ – тематизира насилието по времето на сталинизма срещу рода му, срещу самия него.

Отхвърлен и сам

Той не просто е отхвърлен като поет от цензори, редактори, лично от Живков. Отхвърлен е от собственото си поколение - Стефан Цанев, Петър Караангов и неколцина, включително и критици. Името на Славов е негативен пример в тогавашната дискусия за свободния стих. Стефан Цанев даже допуска, че стихотворенията на Атанас Славов са „провокация“ спрямо поетите, които пишат добър свободен стих – нарочно са публикувани, за да бъдат уязвени правилните новатори пред очите на публиката.

Тодор Павлов, Васил Колевски, и имената на „котловинниците“ – Тончо Жечев, Здравко Петров и др. „импресионисти“, които иначе воюват помежду си, всички вкупом не понасят автори на литературоведчески текстове като Атанас Славов, Мирослав Янакиев и Никола Георгиев. Поетическото творчество на Славов след напускането на България намира израз в „Стихове 1962. Порнографска поема 1968“ (излязла на бълг. език в

Мюнхен), Mr. Lampedusa Has Vanished, The Dough of America is Rising Me. През 1988 г. под псевдонима Al Santana Славов публикува гротесковата пародия Handling Vegetables.

Връщане на паметта

Миналата седмица Нов български университет проведе 6-ото поред Атанаславово четене – усилия да осветят и разгадаят сложната и неопитомена личност на този автор. А той е и преводач - на Дикенс, но и на Кийт Уотърхаус, на „Нашият човек в Хавана“ (1960) от Грѐм Грийн, но и на „Велик род сме ние“ (1962) от Уилям Сароян. Но той е и литературовед, анализиращ преводаческото майсторство при превеждането на български на Шекспир. Но Атанас Славов е и специалист по метрика и точни методи в изследването на стихосложението, автор на мащабен и снабден с множество таблици „Очерк по българско стихознание“, издаден на полски от Полската академия на науките през 1974 г. и все още невидял бял свят на български език.

Приятелите и празника

Да го видим сред приятелите му - художника Никола Буков - Букчето, преводача и есеиста Цветан Стоянов, писателя Марко Стойчев (единият брат Мормарев), Михаил Симеонов, поставил слон от бронз в естествен рът пред сградата на ООН.

Шестите четения в чест на Атанас Славов щрихираха част от полетата, в които е сял и жънал. Бяха поканени неговите приятели - не само академични. Доидоха и хора от Бялото братство - той е автор на „светска“ биография на Беинса Дуно и неортодоксален гъновист.

Антропологът проф. Пламен Бочков пък разказа какво е успял да види и каже Славов по темата за циганите. За междинна тема, засягаща литературата и етнологията - темата за Вуцигеу, героя на Асен Христофоров, говори Иван Звънчаров от Центъра за документи и архивни фондове на НБУ (НБУ заедно със Сливенската регионална библиотека и Станфордския университет единствени притежават големите парчета от архива на Славов, гарени от самия него). Стиховедските му работи пък анализира проф. Яни Милчаков, днес най-големият ни специалист по българско стихознание. Биографията на Добри Желязков и

Славов като стопански историк беше представена от доц. Мартин Иванов, който преди няколко години беше председател на Държавна агенция Архиви“, а днес е съветник на президента Плевнелиев. За фантастиката на писателя говори доц. Морис Фадел. За поета дисидент - доц. Пламен Доинов. За поетолога - доц. Йордан Ефтимов. Прибавете и спомените на гузина интересни и утвърдени писатели и академични изследователи. Сред онези, които умеят да съединят в едно спомен и анализ - проф. Михаил Неделчев.

Някои изследователи изпратиха текстове. Преводачката англицист Излика Василева - върху семинара за цветовете в Елизабетинската грама, воден от Славов през 60-те години в Софийския университет, когато тя му е била студентка. Д-р Живко Лефтеров представи Славов като биограф на Дънов. Журналистката Веселина Седларска за сливенския контекст и светозледа на Славов. Писателят Христо Карастоянов за това как Ямбол и Сливен и си стискат ръце при издаването на една Славова книга, озаглавена „Въведение в пропедевтиката“.

Така Шестите Атанаславови четения наистина се превърнаха в празник в средата на зимата.

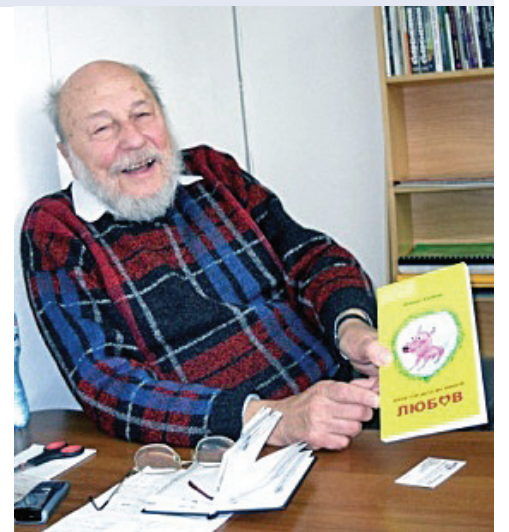

Фото Косйо Хаджигенчев

Творчеството

Да продължим. С кое? С двете му биографии - на Добри Желязков Фабрикаджията, създателя на първата българска фабрика в Сливен през 19 век, и на Петър Дънов? Или с антропологическите му изследвания „С иждивението на еснафа“, „Шаманът в теб и мен“ и „Светът на циганите“? Или с книгите за Сливен и Жеравна? С блестящата му мемоарна проза „С точността на прилепи“? А романа му „Ношите на Трентън“, който описва живота на емигрант, работещ в „Гласът на Америка“? Можем да се

потопим във фантастиката му „Факторът X“. Или пък в книгите му върху дърворезбите на Роженския манастир и върху народните медни съдове и медникарството. Готварската му книга, издадена в САЩ, е похвалена от реномираните гурме критици: съдържа според тях най-добрата рецепта за имамбайлъд в света.

Говорим за анализите му на анимационния свят на Доньо Донев или пък графитите на Ню Йорк. Или все пак да се спрем на собствените му анимационни филми, с които е печелил награди? Може ли пък за игралния филм „Герловска история“?